

Dziedzictwo myśli pedagogicznej Edmunda Bojanowskiego we współczesnej edukacji w Polsce i na świecie, red. s. Maria Loyola Opiela, Lublin: Wydawnictwo KUL 2014, ss. 542.

Książka napisana pod redakcją naukową dr hab. s. Marii Loyoli Opieli, prof. KUL, jest zbiorem zagadnień dotyczących tematyki myśli pedagogicznej Edmunda Bojanowskiego. Niniejsza książka jest 7. nr serii Biblioteki Katedry Pedagogiki Chrześcijańskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, której redaktorem jest dr hab. Alina Rynio, prof. KUL.

O dużej wartości niniejszej publikacji decyduje dobór treści, jakiego dokonała Redaktor. We *Wstępie* znajduje się wyjaśnienie, czym jest dziedzictwo polskiej myśli pedagogicznej i jaką odgrywa rolę w ówczesnym świecie edukacji i wychowania. Pamięć o tym dziedzictwie – jak podkreśla s. Maria Loyola Opiela – kształtuje tożsamość pedagogów i pedagogiki.

Artykuły, które ukazują szeroką płaszczyznę działań inspirowanych myślą pedagogiczną E. Bojanowskiego, zostały umieszczone w tematycznie dobranych rozdziałach. W ten sposób powstały cztery rozdziały. Każda z czterech części książki zachowuje czytelną strukturę i spójność tematyczną. Artykuły opatrzone są abstraktem w języku angielskim, słowami kluczowymi, wstępem, na końcu każdego artykułu znajduje się bibliografia.

Pierwsza część, zatytułowana *Podstawowe założenia wychowania małego dziecka w myśli pedagogicznej i twórczości bł. Edmunda Bojanowskiego*, zawiera siedem artykułów podejmujących niniejszą tematykę. Artykuł otwierający, autorstwa s. M. Marty Karaś, przedstawia wizję dziecka według bł. E. Bojanowskiego, z uwzględnieniem elementów personalistycznych. Autorka ukazuje dziecko jako wartość oraz źródło odrodzenia rodzin i narodu. Drugi artykuł, zatytułowany *Rola kobiety w wychowaniu chrześcijańskim według koncepcji pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego*, autorstwa s. M. Hiacynty Danuty Błędzkiej, dotyka problemu roli kobiety jako matki i życia społecznego kobiety. Autorka podkreśla, że kobieta od początku swego istnienia jest darem dla innych, obdarowana bogactwem wnętrza, przemienia ten świat wrażliwością swojego serca, odgrywa szczególną rolę w wychowaniu dzieci i młodzieży (s. 41). Siostra M. Emilia Wieloch, autorka następnego artykułu, zatytułowanego: *Oddziaływania wychowawcze ojca w procesie wychowania dziecka w wieku przedszkolnym*, podejmuje rozważania na temat roli ojca w wychowaniu dziecka oraz ukazuje bł. E. Bojanowskiego jako wzór duchowego ojcostwa. W dalszej części autorka przedstawia biblijne ujęcie ojcostwa. Czwarty artykuł w tej części książki, autorstwa s. M. Małgorzaty Łaciny, dotyczy *Kształtowania postawy dziecięctwa Bożego w życiu i zaleceniach pedagogicznych bł. Edmunda Bojanowskiego*. Autorka na podstawie stworzonej przez E. Bojanowskiego koncepcji pedagogicznej, którą rozumiał jako podstawowe zadanie społeczne (s. 82), podejmuje zagadnienie dotyczące kształtowania postawy dziecięctwa Bożego oraz wyjaśnia, czym jest zjednoczenie z Chrystusem i co oznacza uległość Duchowi Świętemu. Ksiądz Tomasz Kamiński, autor artykułu *Wybrane aspekty katechezy dzieci w nauczaniu bł. Edmunda Bojanowskiego*, skupia uwagę na: wizji wychowania religijnego, wskazaniach skierowanych do wychowawców dzieci, ideale wychowania religijnego oraz metodach i środkach w wychowaniu religijnym. Szósty artykuł, autorstwa s. M. Genowefy Pisarczyk, *Patriotyzm w myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego*, jest zbiorem refleksji

bl. Edmunda Bojanowskiego dotyczących procesu wychowania jako wzrastania do idei patriotycznej. Autorka uwzględnia rolę wzorców wychowawczych i znaczenie rozwijania wartości duchowych. Ostatni artykuł pierwszej części jest zatytułowany *Fascynacja i edukacja. Program badań folklorystycznych Edmunda Bojanowskiego jako system wymiany intelektualnej*. Łukasz Puślecki w niniejszym artykule skupia się na jednym z aspektów działalności bl. Edmunda Bojanowskiego, którym były badania naukowe na niwie folklorystyki i historii regionalnej.

Drugi rozdział to obszerna część monografii, zawiera aż jedenastcie artykułów. Rozdział zatytułowany *Wychowanie integralne we wczesnej edukacji dziecka w ochronkach Sióstr Służebniczek NMP* otwiera artykuł s. M. Loyola Opieli, *Relacja myśli pedagogicznej bl. Edmunda Bojanowskiego we wczesnej edukacji dziecka jako podstawa integralnego wychowania osoby*. Artykuł podejmuje zagadnienie harmonijnego połączenia różnych wymiarów edukacji, odpowiadających poszczególnym etapom rozwoju osoby – wychowaniu, kształceniu, formacji. Kolejny artykuł jest próbą odpowiedzi na pytanie o realizację pedagogicznej koncepcji bl. Edmunda Bojanowskiego we współczesnych ochronkach. Siostra Żaneta Dulczak przybliży ową koncepcję oraz opisuje wychowanie w ochronce realizowane przez ochroniarki wg koncepcji bl. Edmunda Bojanowskiego. Trzeci tekst, autorstwa s. M. Justyny Marzec, *Rola nauczyciela w rozwoju i wychowaniu dziecka w ochronce według koncepcji pedagogicznej bl. Edmunda Bojanowskiego*, jest kontynuacją myśli przewodniej drugiej części monografii. Autorka, odnosząc się do koncepcji bl. Edmunda Bojanowskiego, ukazuje rolę nauczyciela i podkreśla, że „każdy nauczyciel powinien mieć na uwadze jak ważną rolę pełni we wspieraniu rozwoju i wychowaniu dziecka” (s. 213). Cenne informacje – tym razem odnoszące się do rodziny – znajdziemy w artykule s. M. Doroty Wrony, *Realizacja koncepcji wychowania według bl. Edmunda Bojanowskiego*. Autorka, dokonując analizy porównawczej systemu opiekuńczo-wychowawczego bl. Edmunda Bojanowskiego i współczesnych osiągnięć pedagogiki, zauważa, że koncepcja wychowania lansowana przez bl. Edmunda Bojanowskiego jest nadal aktualna. Autorka w części empirycznej bada: świadomość założeń koncepcji wychowania bl. Edmunda Bojanowskiego u rodziców oraz wartość koncepcji w opinii rodziców i jej wpływ na funkcjonowanie rodziny. Kolejny artykuł podejmuje kwestię zasady współpracy z rodzicami, jaka odbywa się w ochronkach sióstr służebniczek NMP. Autorka, s. M. Agnieszka Kornobis, wyjaśnia w swym artykule, że pracujące w ochronkach siostry służebniczki stale podejmują współpracę z rodzicami i owa współpraca odbywa się wg koncepcji bl. Edmunda Bojanowskiego. Autorka wymienia zasady, które są spisane w programie wychowania przedszkolnego wg koncepcji bl. Edmunda Bojanowskiego. Następną autorką jest s. M. Agnieszka Bettlej, jej artykuł, *Edukacja ku wartościom w ochronkach Sióstr Służebniczek Najświętszej Marii Panny*, odpowiada na pytanie, czym jest wartość oraz zawiera opis wartości w koncepcji pedagogicznej wg bl. Edmunda Bojanowskiego. Siódmy artykuł, autorstwa s. M. Eweliny Pawłowskiej, zatytułowany *Wychowanie patriotyczne dzieci według wskazówek bl. Edmunda Bojanowskiego*, jest ukazaniem treści wychowania patriotycznego we współczesnych podstawach programowych wychowania w przedszkolu oraz wskazaniem na ponadczasowość metod wychowania bl. Edmunda Bojanowskiego. Ósmy artykuł jest odniesieniem się do kwestii przyrody w pedagogice. Siostra M. Irena Stec w artykule *Dziecko a przyroda w pedagogice bl. Edmunda Bojanowskiego*, podkreśla, że bl. Edmund jako miłośnik i obserwator przyrody dostrzega w niej piękno i dobro Stwórcy oraz to, że przyroda ma wpływ na rozwój dziecka. Magdalena Rutkowska w artykule *Troska o wychowanie fizyczne i zdrowotne w ujęciu bl. Edmunda Bojanowskiego* podejmuje temat troski o wychowanie fizyczne i zdrowotne, które realizuje się poprzez różnego rodzaju gry i zabawy. Kolejny artykuł, *Realizacja treści wychowawczo-dydaktycznych z zastosowaniem różnych środków wychowania w koncepcji pedagogicznej bl. Edmunda Bojanowskiego*, odnosi się do trzech obszarów rozwoju dziecka. Autorka, s. M. Dorota Gościńska, szczegółowo opisuje obszar fizyczny, moralny i obyczajowy oraz podaje, jakie bl. Edmund dobierał środki wychowania do poszczególnego obszaru. Ostatni artykuł tej części monografii jest autorstwa s. Marii Płatek i nosi tytuł: *Zabawa dziecka w wieku przedszkolnym w koncepcji pedagogicznej bl. Edmunda Bojanowskiego*. Jest to próba dania odpowiedzi, czym jest zabawa i jakie ma funkcje. Autorka prezentuje różne stopnie zabawy i rodzaje zabaw stosowanych w ochronkach.

Na trzecią część monografii, zatytułowaną: *Działania edukacyjne związane z propagowaniem myśli pedagogicznej bl. Edmunda Bojanowskiego – od wczesnej edukacji po edukację dorosłych*,

składają się cztery artykuły. Pierwszy, autorstwa s. M. Katarzyny Szulc, nosi tytuł: *Wychować „serdecznie dobrych ludzi”*. Jest to zbiór myśli pedagogicznych bł. Edmunda Bojanowskiego w przedszkolach, szkołach noszących jego imię. Drugi artykuł, Małgorzaty Łobacz, *Urzeczywistnienie człowieczeństwa człowieka w wielowymiarowej działalności stowarzyszeń inspirowanych charyzmatem bł. Edmunda Bojanowskiego*, traktuje o wielowymiarowej wizji wychowania człowieka: integralnym wychowaniu, działalności kulturalnej, promowaniu wartości rodzinnych i afirmacji godności osobowej. Trzeci artykuł jest dwugłosem Adama Pietrzaka i Elżbiety Mycielskiej-Dowgiałło, *Stowarzyszenie i Szkoła Wyższa Przymierza Rodzin im. Błogosławionego Edmunda Bojanowskiego*. Autorzy opisują cele i zasady działania stowarzyszenia i zarys działania uczelni. Czwarty i ostatni artykuł tej części monografii to *Dziedzictwo myśli pedagogicznej oraz działania samorządu propagujące postać bł. Edmunda Bojanowskiego w jego rodzinnej gminie*. Autor, Sebastian Nowak, skupił się na zaprezentowaniu działań samorządu, jednostek oświatowych, ośrodków kultury, organizacji pozarządowych działających na terenie gminy Piaski, związanych z propagowaniem myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego.

Ostatnia rozdział monografii *Dziedzictwo myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego we współczesnej edukacji na świecie*, zawiera trzy artykuły. Tę część monografii otwiera artykuł s. M. Agnieszki Skrzypek, *Inspiracje bł. Edmunda Bojanowskiego w działalności edukacyjnej Ubogich Służebnic Matki Bożej*. Autorka opisuje powstałe w Anglii zgromadzenie, którego jednym z priorytetowych sposobów pomocy ubogim był obszar edukacji, pojmowany w duchu integralnej koncepcji wychowania bł. Edmunda Bojanowskiego. Całościowym spojrzeniem na działalność sióstr służebniczek świadczoną poza granicami Polski jest artykuł s. M. Loyoli Opieli, *Realizacja myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego przez Siostry Służebniczki poza granicami Polski*. Obszerny artykuł (s. 487–515) ukazuje działalność opiekuńczo-wychowawczą, oświatową i apostołską w różnych krajach Europy, Ameryki Północnej i Południowej, Afryki i Azji. Ostatni artykuł to *Posługa misyjna i edukacyjna Sióstr Służebniczek BDNP – dębickich w Boliwii*. Autorka, Karolina Dziewulska, ukazuje pracę misyjno-ewangelizacyjną, prowadzoną w latach 1980–2013.

Wart podkreślenia i docenienia jest fakt, że niniejsza publikacja zawiera komplementarne ujęcie myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego. Artykuły są podzielone w tematyczne rozdziały, kolejno podejmując zagadnienia: podstawowe założenia koncepcji wychowawczych bł. Edmunda Bojanowskiego, następnie przechodzą w rozważania dotyczące integralnego wychowania (tu przede wszystkim skupiona uwaga jest na wczesnej edukacji dziecka), po czym podejmują także kwestię edukacji dorosłych, by zakończyć na propagowaniu myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego w świecie. Ta uporządkowana treść jest pomocna dla pedagoga szukającego inspiracji w swojej pracy zawodowej.

Kolejną istotną kwestią jest fakt, że Autorami niniejszych tekstów są w dużej mierze osoby mające praktyczne doświadczenie w realizacji myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego (mowa tu o pracownikach ochronek, żłobków, przedszkoli i szkół) oraz teoretyków zajmujących się dziedzictwem myśli pedagogicznej bł. Edmunda Bojanowskiego.

Zebrane w publikacji artykuły ukazują szeroką płaszczyznę działań inspirowanych myślą pedagogiczną E. Bojanowskiego i są jedną z dobrych praktyk sięgania do dorobku wybitnych, polskich myślicieli z obszaru pedagogiki.

Marta Filipowicz

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi